

University of Groningen

Nieuwe kansen voor MBO-jongeren

Timmerman, Greetje; Fix, Marieke; Schreuder, Pauline

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2021

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Timmerman, G., Fix, M., & Schreuder, P. (2021). *Nieuwe kansen voor MBO-jongeren: Case-studies van vervangende onderwijsprogramma's*. Nationale Wetenschapsagenda Jeugd. De Grafische Republiek.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Nieuwe kansen voor MBO-jongeren

Casestudies van vervangende onderwijsprogramma's

Greetje Timmerman
Marieke Fix
Pauline Schreuder

Voorwoord	4
Inleiding	7
STUDIO MOIO	8
Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren	19
School Academy	27
Wijkilde De Es	33

Colofon

Greetje Timmerman, Marieke Fix en Pauline Schreuder   Rijksuniversiteit Groningen
Nathalie Lecina, praktijkpartner   Studio Moio Leiden

Nationale Wetenschapsagenda Jeugd

Productie Vormgeving   De Grafische Republiek

Voorwoord

Enkele jaren geleden ontdekte ik het bijzondere project 'Studio Moio' te Leiden, een programma voor mbo-jongeren die op het punt stonden uit te vallen. In een uitzending van Brandpunt lieten oprichtster Nathalie Lecina, medewerkers en jongeren zien hoe zij probeerden jongeren weer een perspectief te geven. Hoe deden zij dat? En vooral, wat was het succes van Studio Moio, waardoor lukte het dit programma om jongeren met zoveel negatieve ervaringen op school, weer in zichzelf te laten geloven en hen te motiveren?

Nieuwsgierig geworden naar de werkwijze van Studio Moio reisde ik op een zonnige voorjaarsdag af naar Leiden. De Studio was te vinden in een van de 'lelijkste' straatjes van de stad. Daar had oprichtster Nathalie Lecina twee zeer oude panden gekocht en waren jongeren aan het werk voor hun stage, o.a. administratief werk, media en vormgeving, maatschappelijk dienstverlening. Samen met de aanwezige medewerkers en jongeren genoot ik van een door hen zelf gemaakte gezonde lunch. Wat zou het interessant zijn om de Studio te onderzoeken en daarmee een bijdrage te leveren aan onze kennis over hoe jongeren die uit het mbo dreigen te vallen, weer een toekomstperspectief kunnen ontwikkelen. Wat zijn de succesvolle ingrediënten van dit programma? Niet alleen in Leiden, maar ook in Groningen, Maastricht zouden jongeren in deze positie een Studio Moio verdienen.

Dankzij een subsidie van de Nationale Wetenschapagenda Jeugd is het gelukt om dit onderzoek uit te voeren, in een samenwerkingsverband tussen de Jeugdstudies-groep van de Rijksuniversiteit Groningen en praktijkpartner Studio Moio. In de eerste fase van het onderzoek is een inventarisatie gemaakt van alle interventies en programma's in Nederland, die gericht zijn op mbo-jongeren die dreigen uit te vallen uit het mbo. In de tweede fase zijn we met een aantal programma's de diepte in gegaan en zijn casestudies uitgevoerd van Studio Moio, Playing for Success, Graafschap helpt Scoren, Streetpro, en Wijkgilde de Es.

Ik dank de collega-onderzoekers van mijn leerstoelgroep Jeugdstudies, Marieke Fix (postdoc), Pauline Schreuder en Rozemarijn van der Ploeg voor hun bijdragen aan dit project. Ik dank vooral ook Nathalie, Eva, Robin, Ruben, Falco, Linda, alle jongeren, initiatiefnemers en medewerkers van de vijf programma's die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Zij hebben ons door middel van – soms zeer beknopte maar ook zeer uitgebreide – interviews inzicht gegeven in de onschatbare waarde van deze programma's voor mbo-jongeren die dreigen uit te vallen uit school. Hoewel ze het verschillend aanpakken, dragen zij alle vijf bij aan het creëren van nieuwe kansen voor deze jongeren. Dankzij deze programma's zijn vele jongeren aan een kansrijkere toekomst begonnen.

Dit rapport laat zien hoe waardevol Studio Moio en de andere projecten zijn, die vervangend onderwijs aanbieden aan jongeren die in het reguliere onderwijs geen kans meer hadden:

* waardevol voor de jongeren zelf, die zonder deze projecten hun eigen waarde en hun maatschappelijke waarde niet in deze cruciale fase van hun leven hadden ontdekt.

* waardevol voor het mbo-onderwijs, dat haar onderwijs kan versterken met de werkzame elementen van deze vervangende onderwijsprogramma's waardoor jongeren minder vaak dreigen uit te vallen. Deze vervangende programma's laten zien dat het mogelijk is om jongeren zich te laten ontwikkelen, op basis van hun behoeften, passie en nieuwsgierigheid. Door de succesvolle elementen uit deze vervangende programma's te integreren in het reguliere mbo-onderwijs zou het mbo haar taak beter kunnen waarmaken dat ons onderwijssysteem alle jongeren alle kansen moet bieden.

* waardevol voor de samenleving. Deze vervangende programma's zijn in staat gebleken de potentie, de innovatieve kracht, het ondernemerschap van jongeren te laten zien die in het reguliere onderwijs niet tot ontwikkeling kwamen.

Ik hoop dat dit onderzoek bij gaat dragen aan erkenning en waardering van vervangende programma's als Studio Moio, Playing for Success, Graafschap helpt Scoren, Streetpro en Wijkgilde de Es. Hoewel sommige programma's draaien met subsidies, is het voortbestaan ervan vaak onzeker, ondanks de vele opbrengsten voor de jongeren. De initiatiefnemers en medewerkers slagen er door hun enorme inzet en betrokkenheid bij deze jongeren in om het programma draaiende te houden, maar een grotere waardering van de samenleving zou de duurzaamheid van succesvolle programma's kunnen verstevigen.

Greetje Timmerman

Inleiding

Jaarlijks valt een aanzienlijk aantal jongeren uit het mbo. Hoewel ons onderwijssysteem tot doel heeft alle jeugd optimale en gelijke kansen te bieden, lukt dat kennelijk niet of minder goed voor bepaalde groepen jongeren. De schooluitval in het mbo is het grootst in de Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) en de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL); in het schooljaar 2018-2019 betrof het respectievelijk 22,4% en 28,77% van de entree-opleiding. Om te voorkomen dat zoveel jongeren uitvallen zijn er zowel binnen als buiten het reguliere onderwijs tal van initiatieven genomen, die proberen jongeren een alternatief programma te bieden met als doel hen weer terug te leiden naar het mbo en alsnog hun startkwalificatie te halen.

In het kader van het deelprogramma 'Gelijke kansen voor een diverse jeugd' van de Nationale Wetenschapsagenda Jeugd deden wij tussen 2017-2020 onderzoek naar programma's voor jongeren die dreigden uit het mbo te vallen. We kwamen tot een inventarisatie van 204 programma's, verdeeld over alle provincies in Nederland. Sommige vervangende programma's bieden een geheel ander curriculum aan, andere sluiten nauwer aan bij wat het reguliere mbo-onderwijs aanbiedt, maar allemaal proberen zij de kansen voor mbo-jongeren te vergroten of voor deze groep nieuwe kansen te creëren.

Wat maakt nu dat deze alternatieve programma's succesvol zijn? Hoe lukt het de initiatiefnemers en begeleiders om jongeren die het gevoel hebben niet meer welkom te zijn op school, die geen zin meer hebben in school, toch weer te motiveren zichzelf te ontwikkelen en in zichzelf te gaan geloven? En hoe is het succes van dergelijke programma's te meten? Toetsen en testen, cijfers en andere kwantitatieve metingen van schoolprestaties zijn immers niet de gangbare indicatoren van deze programma's om het succes van deze jongeren te bepalen. En wat is een succesvolle uitkomst van een alternatief programma? Te denken valt aan het aantal jongeren dat alsnog een stage afrondt en een startkwalificatie behaalt, maar ook – meer kwalitatieve – uitkomsten zijn te beschouwen als een indicatie van succes, bijvoorbeeld een toegenomen zelfvertrouwen, de ontdekking en ontwikkeling van talenten die tot dan toe verborgen waren, het besef van waarde te zijn voor anderen, voor de samenleving.

Met een aantal programma's zijn we de diepte in gegaan. We hebben een vijftal case-studies uitgevoerd van programma's die al enige jaren ervaring hebben opgebouwd en die op verschillende manieren proberen jongeren opnieuw te motiveren hun talenten te ontwikkelen. Voor het ene programma gebeurt dit door sport een belangrijk onderdeel van het aanbod te maken, voor een ander door de jongere zelf centraal te stellen en een aanbod te creëren dat specifiek op de individuele leer- en ontwikkelingsbehoefte is afgestemd.

Er is gekozen voor deze vijf programma's op grond van een aantal criteria: verschillende motivatie-concepten (bijvoorbeeld programma's die door middel van sport of kunst de motivatie van de jongeren proberen te vergroten), duurzaamheid (het initiatief bestaat langer dan 3 jaar), spreiding over het land, Het gaat om de volgende initiatieven: Studio Moio (Leiden), Playing for Success (locatie Groningen), Graafschap helpt Scoren (Doetinchem), School Academy (Amsterdam) en Wijkilde De Es (Groningen).

Vijf casestudies

STUDIO MOIO

Moio staat voor Maatschappelijk Ondernemen in Opleiding. De Studio is in 2013 in Leiden opgericht door Nathalie Lecina, in eerste instantie om mbo-jongeren die geen of geen passende stage konden vinden, de mogelijkheid te bieden hun stage bij de Studio uit te voeren. Bij de Studio werken de jongeren aan hun stage-opdrachten en voldoen na afronding aan de eisen van de opleiding. De stage wordt vaak verbonden met een eigen project waarvan persoonlijke ontwikkeling, groei, ondernemerschap belangrijke doelstellingen zijn. Zo zijn er tal van projecten ontwikkeld, o.a. over pesten, discriminatie, onderwijsongelijkheid, mantel zorgende jongeren, kunst, gezonde leefstijl, verbinding in de wijk, vluchtelingen, dyslexie. Medewerkers doen ook samen met jongeren onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken, o.a. naar het vraagstuk van (on)gelijke kansen in het onderwijs.

Elk jaar slagen enkele honderden jongeren erin door tussenkomst van Studio Moio hun stage alsnog met succes af te ronden en hun startkwalificatie te behalen. Niettemin is er, naar de ervaring van de Studio, ook een groep jongeren voor wie het reguliere onderwijs geen optie (meer) is. Voor deze jongeren zijn en worden leertrajecten ontwikkeld, zoals MboUniverCity (<https://www.studiomoio.nl/mbo-univercity>) waar uitgevallen jongeren een portfolio ontwikkelen, of een staatsexamen doen. Ook de Dadakademia is een onlangs gestarte nieuw leertraject waarin jongeren zich kunnen ontwikkelen door kunst en filosofie. Studio Moio is voortdurend in ontwikkeling, zoekende naar passende nieuwe projecten en leertrajecten die nieuwe kansen bieden aan jongeren voor wie in het reguliere onderwijs geen plaats (meer) was.

Uitgangspunten en doelen

Een belangrijk uitgangspunt van Studio Moio is dat iedereen van waarde is:

Iedereen is van waarde

"Bij ons is het zo dat iedereen die binnen komt van waarde is. We weten alleen nog niet precies waar zijn waarde zit, dat is een zoektocht voor ons, wij moeten ervoor zorgen dat die ander op de goede plek komt" (Nathalie Lecina, oprichter) .... "Dat is eigenlijk ons doel, dat jij je van waarde voelt en ook weet waar je van toegevoegde waarde kan zijn voor de maatschappij ... dat niemand het gevoel moet hebben waardeloos te zijn of minder waard" (ex-student en ex-medewerker).

Studio Moio ziet jongeren die uitvallen of uitgevallen zijn uit het reguliere onderwijs niet als falende jongeren of probleemgevallen, maar als niet op waarde geschat door het onderwijssysteem. De Studio ervaart dat veel (v)mbo-jongeren die zich aanmelden, op school te maken hebben gekregen met allerlei vooroordelen; deze jongeren worden vaak gezien als 'de handjes van de maatschappij' en niet geïnteresseerd in denkvakken.

Waarde die niet gezien wordt

"...Studio Moio werkt met jongeren, die eigenlijk al heel veel in zich hebben zitten maar dat van zichzelf niet zien omdat de maatschappij ze niet ziet. Er wordt nauwelijks een mening gevraagd aan een mbo-er ... maar die jongeren zijn juist heel goed in creatief, innovatief denken.... (medewerker)

Doel van het programma is dat de jongeren uiteindelijk hun startkwalificatie halen, werk vinden, een andere opleiding gaan doen of op een andere manier richting geven aan hun toekomst. De Studio verbindt de stage-opdracht aan een innovatief project dat maatschappelijke waarde of impact heeft. Het idee is dat jongeren leren dat zij zelf van waarde zijn door iets te doen dat voor anderen, de stad of de samenleving van waarde is. Hoewel er verschil is in de mate waarin elke jongere in diens project persoonlijke ontwikkeling verbindt met een maatschappelijke doelstelling, is sociaal ondernemerschap een belangrijk doel van de Studio omdat de jongeren leren zien dat zij (ook) van waarde kunnen zijn voor de samenleving.

Sociaal ondernemerschap

“Ik denk dat jongeren hier heel erg leren dat er meer is dan het systeem waar ze nu in zitten. Dat als jij in school zit, nu in het mbo en het gaat niet zo lekker of je werk loopt niet zo goed, dan kan je jezelf best wel bekrompen voelen. Zo van, dit is het en dan rond ik dit af en daarna ga ik aan het werk en daarna ga ik met pensioen en dan ga ik dood. Ik denk dat hier heel erg dat perspectief wordt verbreed, je ziet veel meer. Misschien heb je wel media en vormgeving gedaan, dan kun je ook je eigen project opzetten of ik kan een team gaan leiden, of ik kan aan de slag met kunst... dat je ook leert ondernemen, een aanvraag schrijven of denken ... iemand heeft een probleem, dat kan ik oplossen, en die heeft geld om daarvoor te betalen” (medewerker)

Het programma

Een groot deel van de jongeren komt bij de Studio terecht voor een stage. Sommigen hebben na vele pogingen geen stage kunnen vinden, anderen hebben een stage afgebroken omdat ze er niets leerden dat voor hun opleiding relevant was. Bij de Studio werken ze aan hun stage-opdrachten en voldoen daarmee aan de eisen van de opleiding.

De stage-opdracht van het mbo, niveau 1 en 2, staat centraal in het programma van de Studio. Jongeren komen bij de Studio terecht via een docent van een ROC, of via iemand die ze kennen en met succes de stage-opdracht bij de Studio heeft afgerond. De stage-opdracht wordt zo mogelijk gecombineerd met een door de jongere zelf te ontwikkelen en uit te voeren project rond een maatschappelijk vraagstuk. Een voorbeeld:

“Neem bijvoorbeeld de stage-opdracht ‘Ondersteun een cliënt bij de verbetering van zijn of haar leven’. Dat kun je gewoon als een stage-opdracht zien die je maakt voor school, je krijgt een cijfer en klaar. Het is een opdracht waar je veel meer mee kan. Iemand’s levenskwaliteit verbeteren .... Je kunt zo’n opdracht omvormen tot een activiteit die ze ook echt leuk vinden ... en die maatschappelijke waarde heeft” (medewerker)

De jongeren denken mee over maatschappelijke problemen en werken hun ideeën uit in activiteiten die een maatschappelijke impact kunnen hebben, bijvoorbeeld een documentaire over negatieve beeldvorming van Marokkanen (‘criminelen’), een beleidsvoorstel over mantelzorg door schoolgaande jongeren, een onderzoeksrapport over ongelijkheid in het onderwijs, een workshop kickboksen voor dementerende ouderen, het organiseren van ontmoetingen in de wijk, exposities, e.d.

Het aanbod, of datgene wat de jongeren gaan leren tijdens hun verbondenheid aan de Studio, is vooral afgestemd op wat de jongere zelf wil leren, interesse voor heeft, juist in uitgedaagd kan worden. Het programma is daardoor gedifferentieerd, op maat, open en innovatief. Het lijkt nog het meest op projectmatig onderwijs, waarbij jongeren aan de slag gaan met hun eigen

sociale onderneming of innovatieve oplossing voor een maatschappelijk probleem: leren door te innoveren en te doen.

Het programma begint met een intake:

De intake en de 24uurs-challenge

“De intake is het belangrijkste moment van alles, we zijn echt extreem nieuwsgierig naar iemand. Ik wil weten wie je bent, waar je tegen aanloopt, waar je van droomt, hoe je als klein kind speelde ... we zoeken altijd naar waar zit een soort van passie en dat kan zijn vanuit een soort van liefde voor iets maar ook vanuit haat. Heel veel jongeren die hier starten weten vaak trouwens niet waar ze goed in zijn, die feedback hebben ze niet gehad, wel ‘ik kan dat niet en ik ben een autist’, en ‘ik kan ook niet op tijd komen’. Dan moet ik op zoek waar jij van waarde kan zijn, voor de samenleving, voor een ander. Aan het eind van de intake krijgt elke jongere een 24-uurs-challenge, waarbij we een beetje een oncomfortabele zone opzoeken. De vorm mag alles zijn, een fotocollage, een lied, een gedicht of tekening, een papier met tekst of een schoenzool. Die 24 uur is ook nodig voor de jongere zelf om te bedenken, wil ik hier wel aan de slag. Vrijwilligheid is heel erg belangrijk” (oprichter Studio Moio)

Individuele leertrajecten in een sociaal verband

Elke jongere werkt aan de eigen stage-opdracht, maar de individuele ontwikkeling vindt plaats binnen de context van de community die Studio Moio ook is, waardoor een zekere structuur geboden wordt. Zo begint elke dag met een ochtendmeeting, de ‘scrum’, waar iedereen die actief is binnen de Studio aanwezig is. De jongeren vertellen waar zij mee bezig zijn en samen met de begeleiders wordt besproken wat er die dag gaat gebeuren. Daarna gaat iedereen met zijn of haar project aan de slag. De lunch, die bestaat uit gezond eten en die door de jongeren zelf wordt verzorgd, is ook een sociaal uurtje, waarin ervaringen worden uitgewisseld. De jongeren leren op deze wijze ook samenwerken, hulp vragen en hulp aanbieden.

De scrum

“Elke ochtend hebben wij de ‘scrum’ waarin de jongeren vertellen waar ze mee bezig zijn en dan luisteren we naar elkaar. Goed luisteren is daar ook het doel van, want misschien kan ik wel van waarde zijn voor die persoon, kan ik vandaag helpen omdat daar mijn talent ligt. Het is ook het moment om vragen te stellen, elkaar zien en waar we mee bezig zijn en zo voor elkaar ook van waarde te kunnen zijn” (ex-student en medewerker)

Leren in een sociaal verband kan ook buiten de Studio plaatsvinden, door bijvoorbeeld deel te nemen aan andere sociale netwerken, trainingen of workshops, lessen door externe professionals, etc.

De Studio biedt meer dan een programma met onderwijs en ondernemerschap. De begeleiders staan ook voor bepaalde waarden en normen in de onderlinge omgang: gelijkwaardigheid, luisteren naar elkaar, ondersteuning bieden. Pesten of intimiderend gedrag worden niet getolereerd.

Een kleine community

“Ik denk dat het een samenleving is die we hier bouwen in het klein. Met wel bepaalde kernwaarden, zoals dat iedereen mag zijn zoals hij is.... En hoe we voor elkaar van betekenis kunnen zijn. We doen hier eigenlijk de dingen een beetje anders dan in de samenleving. Je ziet bijvoorbeeld veel onderdrukking in de samenleving en dat is iets wat we hier totaal niet willen. Zo zou ik de Studio omschrijven, zeg maar een kleine community die we hier bouwen met een bepaalde kijk naar elkaar in het leven” (medewerker).

Nieuwsgierigheid en motivatie om te leren zijn vaak door de vele negatieve ervaringen in het reguliere onderwijssysteem verloren gegaan. De begeleiders van Studio Moio benaderen de jongeren vanuit de uitgangspunten dat iedereen van waarde is en dat iedere jongere wil leren wanneer er aansluiting wordt gezocht bij de interesses en talenten van de jongeren zelf. Daarom wordt eerst veel aandacht besteed aan waar de interesses van de jongere liggen. Vervolgens wordt een leertraject opgezet, in samenspraak met de jongere zelf. Op het juiste moment inhaken op het leerproces wordt door de Studio aangeduid als ‘leren in het moment’. Dat geldt ook voor eenvoudige leerdoelen zoals structuur aanbrengen.

Jongeren als ‘brongroep’

Het uitgangspunt dat iedereen van waarde is betekent ook dat de medewerkers van Studio Moio op zoek gaan naar wat de jongere wél kan. De jongeren zijn tijdens hun schoolloopbaan vooral gelabeld als probleemgevallen, falende jongeren die iets níet kunnen, vooral níet willen leren. De medewerkers benaderen de jongeren positief, gaan ervan uit dat iedereen interesses en talenten heeft en gaan daar samen met de jongere naar op zoek.

Wat kunnen jongeren wél?

“Ik denk dat van alle jongeren die ik op de ROC’s en daarbuiten heb gezien, 95% het gevoel heeft dat hij of zij niet waardevol was ...Van school krijgen we soms jongeren aangeleverd met lijstjes vol problemen, zo van hij kan niet dit en niet dat. Dan kan hij wel pianospelen of voetballen, maar dat lijstje is er dan niet, maar we gaan wel uit van een lijstje wat iemand allemaal niet is. Dus ik probeer die lijstjes naast me te leggen. Ik wil eerst weten wie iemand is ...” (oprichtster Studio Moio)

Jongeren als innovators

Studio Moio ziet veel vernieuwende kracht in jongeren die geworsteld hebben met school en buiten de gebaande paden hebben geleefd en geleerd. Het zijn vaak deze jongeren die door het mbo worden doorgestuurd naar de Studio. Voor de medewerkers is dit ‘anders-zijn’ geen uiting van gefaald hebben, maar een bron van innovatief denken en creativiteit. Het is de filosofie van de Studio dat jongeren die in de problemen zijn gekomen op school vaak het beste zijn in het bedenken van oplossingen. Dit idee wordt concreet vorm gegeven in het project Young Innovators for Education.

Anders-zijn

Onze belangrijkste innovators zijn jongeren met levens van buiten de gebaande paden. Zij hebben de kracht om te vernieuwen. We gaan de haarvaten in. En verbinden strategisch denken met de praktijk. Geen onderzoek zonder de echte betrokkenheid van mensen. Ons anders denken en motivatie om te tonen dat het anders kan, maakt het mogelijk nieuwe inzichten te genereren en bestaande patronen te doorbreken. (www.studiomoio.nl)

Deze visie op de innovatiekracht van jongeren die het moeilijk hebben gehad op school, kent een aantal raakvlakken met het gedachtegoed van Tony Wagner in zijn publicatie ‘Creating Innovators’ uit 2015. Kenmerkend voor de loopbaan van vernieuwers is dat zij allemaal een docent of andere belangrijke persoon hebben ontmoet, die in hen geloofde en hen de ruimte gaf om hun creativiteit en interesses te ontwikkelen. Die ontwikkeling vond veelal plaats in drie fasen: play, passion and purpose. Na aanmelding en intake-challenge krijgt de jongere bij Studio Moio daarom eerst de ruimte om eigen interesses en passies te ontdekken, waarna een doelgericht leertraject wordt opgezet, samen met de begeleider.

Play, passion, purpose

“We beginnen eigenlijk gewoon met mensen weer zin geven, lekker te spelen, aan de slag te gaan met waar gaat het stromen. Vanuit het play ontstaat er iets van ‘zie mijn fascinatie, zie mijn passie, zie mijn onderwerp dat interessant is’ en van daaruit gaan we kijken naar kunnen we hiermee aan de slag om er een project van te maken of om te kijken of je daar een onderwerp in kan vinden wat je studie zou kunnen worden zodat het ook een doelgerichtheid krijgt ... Uiteindelijk gaat het erom we hebben een mens voor ons en die mens moeten we te pakken zien te krijgen bij zijn hart en kijken hoe we die op de goede weg gaan krijgen” (oprichtster Studio Moio)

“Het is een beetje spelen ook in de zin van fouten mogen maken, jezelf de ruimte geven om iets te doen wat je leuk vindt ... om te mogen falen, maar daar weer van te leren. En het dan nog een keer te doen. En dingen die je echt blij maken ...” (medewerker)

Hoewel jongeren alle ruimte krijgen om te ontdekken waar hun passies liggen en welke competenties ze zich willen ontwikkelen, worden juist ook uitdagingen opgezocht. Jongeren hebben geleerd om te vermijden waar ze niet goed in zijn, of een hekel aan hebben. Bij de Studio komen ze zichzelf dan soms tegen en dat is dan moeilijk voor hen. De medewerkers zien het overwinnen van deze obstakels als een belangrijk onderdeel van het leerproces van persoonlijke ontwikkeling en groei:

Leren hoeft niet altijd leuk te zijn

“... leren hoeft niet altijd leuk te zijn, soms is leren pijnlijk, soms is leren eng. Je moet ze wel ook uitdagen om zichzelf ... om versted te kunnen staan van zichzelf. Dat vraag wel continu zien wat er nodig is bij elke jongere” (ex-stagiaire en medewerker).

Begeleiding

De begeleiding van de jongeren vindt plaats in een team. Centraal in de benadering van de jongeren staat de oprichtster van Studio Moio, Nathalie Lecina. De medewerkers en de jongeren omschrijven haar als de drijvende kracht, een inspirator, die de uitgangspunten van de Studio in praktijk brengt en daarmee ook voor de andere medewerkers die jongeren begeleiden, een voorbeeld is.

Geen baas, of hulpverlener, wel een leider

“Zij gaat heel erg zoeken naar wat jouw passie als jongere is en niet zo van: de maatschappij is nu eenmaal zo en daar moet je inpassen. Dat is het mooie van de Studio, dat ze jou laat bloeien. Ze is niet een baas, ze zegt niet, jij moet dit of dat doen, maar ze laat het je zien, ze neemt je mee en dat is zo waardevol” (ex-student)

De begeleiders zijn veelal oud-stagiaires van de Studio, die zich in de samenwerking met de programmaleider hebben ontwikkeld tot 'medewerker'. Elke stagiair krijgt een eigen begeleider gedurende de zes maanden van de stage. De medewerkers zien hun rol als sturend en coachend, maar stellen nadrukkelijk de jongere zelf centraal in het leerproces.

Richtingaanwijzer

"Ik zie mezelf meer als een soort van richtingaanwijzer... Uiteindelijk wil ik gewoon het liefst dat ze in zichzelf gaan geloven en ze niet het gevoel geven dat jij ze hebt geholpen. Je wilt ze juist het gevoel geven dat ze het zelf hebben gedaan. ... Dus ik zeg, misschien zou je het ook op zo'n manier kunnen doen. Ik denk met ze mee en als je dan in zo'n stageverslag terugleest dat ik toch wel belangrijk ben geweest voor die persoon en dat ze van mij dingen hebben geleerd die ze op school niet leren, dat is wel heel leuk" (medewerker en ex-stagiair)

Gelijkwaardigheid

Begeleiders en jongeren die bij de Studio terecht komen hebben ervaren dat er in de maatschappij meer waarde wordt gehecht aan iemand met een hogere opleiding dan een mbo-niveau 1 of 2 opleiding. Dit verschil in waardering wil de Studio ter discussie stellen.

Hoog en laag

"...niet iedereen is laag of dom, iedereen is wel speciaal op zijn of haar manier eigenlijk. Iedereen wordt hier gerespecteerd. Kijk, bij een ander bedrijf zou iemand misschien zeggen dat ik iets niet mag doen omdat ik niveau 2 doe en zij niveau 4 of hbo. Dat wordt hier niet gedaan, het is hier meer samenwerken ... gelijkwaardig" (stagiair)

Omdat de medewerkers vaak ex-stagiaires van Studio Moio zijn en de wereld van de jongeren die een stage doen bij de Studio goed kennen uit eigen ervaring, ervaren zij daardoor ook gelijkwaardigheid in de manier waarop de medewerkers hen begeleiden en in het algemeen met hen omgaan. Ze voelen zich 'gezien' en 'gewaardeerd'.

OPBRENGSTEN VAN STUDIO MOIO

De opbrengsten van Studio Moio liggen zowel op het terrein van kwalificatie, persoonlijke ontwikkeling en persoonlijke groei, als meer in het algemeen op het hervinden van een perspectief op de toekomst, een levensdoel.

Kwalificatie, diploma of werk

Jaarlijks rondt zo'n 300 jongeren hun stage af, bij of door tussenkomst van Studio Moio. Dit stelt deze jongeren in staat terug te keren naar het mbo en hun startkwalificatie te behalen.

Startkwalificatie

"We helpen ze op weg naar een startkwalificatie en dat doen we, of door samen te werken met een aantal scholen, dan wel kopen we onderwijs in, zodat ze het diploma kunnen halen waarbij wij ze begeleiden. En we zorgen er bijna altijd voor dat ze kunnen starten met een baan" (oprichtster Studio Moio)

Ook de jongeren die uit het schoolsysteem waren gevallen en niet terug willen of kunnen naar het reguliere onderwijs, kunnen zich bij de Studio ontwikkelen, o.a. via het MboUniverCity-traject of de Dadakademia. Deze jongeren maken hun ontwikkeling zichtbaar in een portfolio, of doen een staatsexamen.

Studio Moio richt zich specifiek op het ontwikkelen van ondernemingsvaardigheden. Doordat de stage-opdracht verbonden wordt met een maatschappelijk vraagstuk waarvoor oplossingen worden gezocht leren de mbo-jongeren vooral 'maatschappelijk ondernemen'. Oplossingen en ideeën worden vorm gegeven in een bepaald product (een video, film, documentaire, rapport, expositie, etc.), die de jongeren presenteren in bepaalde netwerken en organisaties. Van de jongeren wordt verwacht dat zij daar zelf een initiatiefrijke rol in spelen.

Persoonlijke ontwikkeling en persoonlijke groei

Naast begeleiding van de stage-opdracht werken de medewerkers van Studio Moio ook gericht aan de persoonlijke ontwikkeling en groei. Zij zien bij de jongeren dat het hen ontbreekt aan zelfvertrouwen, zelfwaardering en het gevoel niet gezien en niet gewaardeerd te worden door het onderwijssysteem, en breder, door de samenleving. Vanuit haar uitgangspunt dat iedereen van waarde is, werkt de Studio aan de opbouw van zelfvertrouwen.

Leren van waarde te zijn

"Studio Moio is een plek waar jongeren leren maatschappelijk te ondernemen en van waarde te zijn, niet alleen voor zichzelf maar ook voor de ander ...waar ze de ruimte krijgen om zichzelf te ontwikkelen, hun ideeën te pitchen, knelpunten te leren zien en daar iets aan te doen, hun netwerk te verbreden" (medewerker)

De jongeren die bij Studio Moio binnenkomen, hebben vaak al een of meerdere stages geprobeerd. Sommigen deden daarbij negatieve ervaringen op, zoals te simpele werkzaamheden moeten uitvoeren:

Zelfvertrouwen

"...Van die stomme taakjes, zo van: 'ga jij maar even vegen, of ga maar koffie halen of wat dan ook. Hier wordt er echt gekeken naar jou als persoon en krijg je de ruimte om jezelf te ontdekken. De afgelopen jaren in de stages die ik heb gelopen niet één keer gehad. Dus mijn vertrouwen gaat hier wel wat omhoog dus dat is fijn" (ex-deelnemer en medewerker)

Studio Moio is een plek waar de jongeren zichzelf mogen zijn, waar ze niet voortdurend hoeven te presteren en waar fouten mogen worden gemaakt. De Studio is daarmee een veilige leeromgeving.

Een veilige leeromgeving

"Als mensen zich thuis voelen en op hun gemak dan durven ze ook veel meer dingen te gaan doen. Dan durf je jezelf steeds meer uit te dagen, dan durf je ook te falen. Ik denk dat dat wel echt de basis is van de Studio, dat vertrouwen en thuisgevoel. Daar vanuit zie je jongeren zichzelf ontplooiën, en niet alleen de jongeren hoor, ook medewerkers, zoals ik" (medewerker)

De medewerkers stimuleren ook persoonlijke groei ten aanzien van het aanbrengen van structuur in de dag of in het leren nemen van verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl. De jongeren die stage lopen of anderszins verbonden zijn aan de Studio, verzorgen zelf een gezonde lunch.

Nieuwe kansen en perspectieven

Voor de ene stagiaire is Studio Moio een stage-verlenende organisatie, voor andere jongeren heeft de Studio een cruciale rol gespeeld in het weer op de rails krijgen van het eigen leven. De jongeren hebben dankzij de inzet en betrokkenheid van oprichtster en medewerkers nieuwe kansen gekregen. En meer dan dat.

Gezien worden

“Het belangrijkste van de Studio is dat je gezien wordt. Als je hier binnenkomt wordt naar jouw behoeften gekeken. Ik heb zelf in mijn ervaring in het schoolsysteem gemerkt hoe je in een rijtje wordt geplakt. Zo van, je hebt dit en dit en dit, dan hoor je bij die categorie. Hier wordt echt gekeken naar jou, als persoon” (ex-deelnemer)

Niet alleen zorgt Studio Moio ervoor dat elke jongere een nieuwe kans krijgt, ook op systeemniveau draagt de Studio bij aan meer kansgelijkheid. Zo hebben jongeren in 2016 een groot onderzoek gedaan naar de kansongelijkheid in het mbo: ‘Onderwijs dat kansrijk maakt. Een onderzoek naar gelijke kansen in onderwijs’, en is een groep jongeren nu bezig om te onderzoeken hoe het kan dat aan de Museumjeugduniversiteit vooral kinderen deelnemen uit gezinnen waarvan de ouders hoogopgeleid zijn.

Een olievlek van kansen

“We zijn nu bezig om de rechtspositie van de jongeren in het mbo te versterken, omdat (...) zij zeiden we hebben geen enkel recht van spreken tegenover die grote school. Dus we zijn met een aantal juristen en advocaten gaan kijken hoe kunnen we de rechtspositie van die jongeren versterken (...) kansrijker maken maar we willen met die groep jongeren ook zorgen dat er een veel grotere olievlek is, een veel grotere impact is van wat deze jongeren vertellen en laten zien in wat er moet veranderen als we de kansgelijkheid serieus willen nemen” (oprichtster Studio Moio)

Daarnaast zijn ook de rust en ruimte die de jongeren krijgen om te ontdekken waar hun interesses liggen, de structuur en de sociale omgeving die de Studio biedt, de inspirerende en positieve visie van de begeleiders op de potenties en innovatieve kracht van de jongeren, belangrijke factoren die hebben bijgedragen aan het geloof in zichzelf en in een kansrijke toekomst.

Verbrede horizon

“Wat ik hier allemaal geleerd heb en hoe ik me verhoud tot de buitenwereld, dat neem ik straks mee als ik naar huis ga of als ik op straat in contact kom met iemand. Het is gewoon een bepaalde manier hoe je met de externe wereld om gaat en hoe je je daartoe verhoudt (...) dat je die steeds opnieuw bevraagt” (ex-stagiaire en medewerker)

Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren

Playing for Success (Groningen) en Graafschap Helpt Scoren (Doetinchem) zijn onderwijsprogramma's voor (mbo) jongeren die dreigen uit te vallen of gestopt zijn met hun opleiding. De programma's hebben een vergelijkbare pedagogische aanpak en hebben sport en de sportomgeving als belangrijk speerpunt. De programma's richten zich op toekomstoriëntatie en talentontwikkeling bij jongeren.

Jongeren die aan de programma's meedoen blijken ingrijpende dingen te hebben meegemaakt en rond te lopen met persoonlijke problemen zoals een lastige thuissituatie of psychische klachten. Het kan ook zijn dat het op school niet goed loopt: jongeren spijbelen, worden weggestuurd van hun stage of lopen leerachterstanden op. Ook is er vaak sprake van een combinatie van problemen in hun leven, zowel thuis als op school. Deze jongeren dreigen de moed te verliezen en hebben vaak geen idee hoe het verder moet met hun opleiding of in hun leven. De onderwijsprogramma's Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren bieden deze jongeren de rust en ruimte om even uit hun normale leven te stappen en aan hun persoonlijke doelen te werken en zo weer een positief toekomstperspectief te ontwikkelen.

Tijd voor jezelf

Je krijgt meer tijd om ook aan jezelf te denken. En om zelf met dingen bezig te gaan. Dat is ook echt waar het om draait. Ik denk dat het op dat aspect gewoon heel goed is voor jongeren zoals ik, om gewoon even jezelf weer te vinden en te weten wat je verder wilt doen (deelnemer Playing for Success).

Uitgangspunten en doelen

De programma's Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren hebben als doel om jongeren terug te laten keren naar school om een opleiding af te ronden en zich te kwalificeren. Voor sommige jongeren blijkt tijdens de deelname aan het programma dat terugkeren naar school geen goede optie is voor hen; dan wordt een ander vervolg gezocht zoals een hulpverleningstraject of een leer-/werkplek. De programma's focussen op de ontwikkeling van de talenten en interesses van jongeren en gaan ervan uit dat die bij iedere jongere aanwezig zijn. Sommige jongeren hebben zoveel negatieve ervaringen opgedaan dat zij niet goed meer weten wat hun talent is of waar hun interesse ligt. In het programma wordt met hen gekeken wat ze zelf willen en hoe ze dat kunnen bereiken.

Nieuwe blik

Kijk ik heb dan mijn vader, ik heb mishandeling meegemaakt in de agressieve stand van mijn vader. Ook van buitenaf. Ik heb faal- en verlatingsangst. Ik leer doordat ik nu dus met mensen omga die ik niet ken, dat de wereld ook een hele andere kant heeft. Voordat ik aan Playing for Success meedeed zag ik dat niet (deelnemer Playing for Success).

De programma's Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren gebruiken sport en de sportomgeving om jongeren 'wakker' te schudden, zichzelf te leren kennen en te ontwikkelen op een positieve manier. De aansprekende locatie van het voetbalstadion waar de programma's worden uitgevoerd, maakt nieuwsgierig en geeft de jongeren de mogelijkheid om los te komen van de dagelijkse dingen. Het is belangrijk dat de locatie buiten de school is: jongeren hebben vaak nare ervaringen gehad op hun school. Volgens de deelnemers voelt deze locatie totaal niet

als school, maar je leert er toch veel dingen. Het geeft het gevoel van een nieuwe start en een plek waar je iets anders gaat doen, waar je met jezelf bezig kunt zijn. Sport- en spelactiviteiten zijn in de programma's een middel om relaties op te bouwen, succes te ervaren en het geeft kansen voor ontwikkeling op de persoonlijke doelen van de jongeren samen met intensieve coaching.

Sport als middel

Als ik zeg, we gaan vandaag vijf kilometer rennen dan is gelijk 90% in de weerstand. Waarbij ik zeg we kunnen het op z'n minst proberen. Dat het nu niet lukt, betekent niet dat het nooit lukt. Dat heb je ook met een opleiding, dat het nu niet lukt, betekent niet dat het nooit lukt, maar dat het op dat moment gewoon eventjes niet lukt. Zo proberen we eigenlijk alles te koppelen aan waarom ze zich aanmelden en sport is daar een heel mooi middel voor. (medewerker Playing for Success)

Het curriculum

Na het aanmelden volgt een uitvoerige intake waarin de jongere uitlegt waarom hij wil deelnemen en waar hij in samenspraak met de begeleiders (en eventueel ouders of verzorgers) de persoonlijke doelen met het programma bepaalt. Deze doelen bepalen in belangrijke mate de invulling van de leeractiviteiten waaraan de jongere gaat meedoen en de persoonlijke begeleiding die hij krijgt.

Bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren volgen de jongeren een aantal dagen per week groepsbijeenkomsten gedurende 10-12 weken. Voor enkele jongeren wordt die periode verlengd. Een groot deel van de tijd is ingeruimd voor sport en spel waarbij de jongeren uitdagende, niet alledaagse activiteiten doen of bijvoorbeeld een pittige fysieke opdracht. Tijdens, voor en na de sportieve activiteiten vindt coaching plaats in groepsverband maar ook individueel. De coaching is erop gericht om jongeren te helpen ontdekken waar hun eigen interesses, sterke punten en hun vaardigheden liggen en ook hoe ze kunnen leren omgaan met een (te) moeilijke opdracht, hoe ze kunnen samenwerken en elkaar helpen, of omgaan met frustratie en emoties.

Grenzen verleggen

Die vrijdag maken we de sport zo heftig dat we al weten dat ze de volgende week spierpijn hebben en dan gaan we kijken wie er maandag komt. De ene kan vijftig keer opdrukken en de ander twee keer. Dat maakt ons niet uit maar je moet tegen de grenzen aanlopen van je kunnen. Dat doen we in het begin ergens. Is dit wat je wilt, want dit is wat je aan moet gaan met jezelf. Durf je dat en wil je dat? (medewerker Graafschap Helpt Scoren).

Naast sport en spel zijn er ook leeractiviteiten gericht op toekomstoriëntatie, bijvoorbeeld om erachter te komen welke opleiding bij hen past of welke stage of werkplek ze interessant vinden. Jongeren kunnen hiermee hun toekomstbeeld ontwikkelen en de eerste stap bepalen in de richting van een goede toekomst.

Daarnaast zijn er gastlessen over onderwerpen waar de jongeren meer van willen weten, bijvoorbeeld over ondernemerschap of omgaan met geld. Het aanbod van de activiteiten is flexibel en wordt zoveel mogelijk afgestemd op de interesses en wensen van de groep en de individuele jongere. Dat betekent dat het curriculum niet vaststaat maar steeds ontwikkeld en aangepast wordt. De begeleiders kijken steeds naar wat voor de jongeren interessant is. Ook zijn er jongeren die naast het programma een hulpverleningstraject volgen of meedoen aan lessen en/of examens op het mbo.

Niet oordelen

“Wat ik wel heb geleerd is dat gedrag altijd een oorzaak heeft, het komt ergens vandaan. Ik oordeel niet meteen, maar ik vraag me wel af waarom iemand iets doet. Daar ga je over in gesprek, zonder te oordelen. Ik ben niet boos, ik ben gewoon benieuwd waarom het gebeurt” (medewerker Playing for Success).

Pedagogische benadering

Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren zien jongeren als unieke individuen met talenten en kwaliteiten. Deze jongeren worden in de maatschappij en in het onderwijs nog wel eens gezien als lastig en ongemotiveerd, of als probleemjeugd. In de programma's staan de jongeren zelf centraal, met hun dromen, ideeën en idealen. Bij de intake bepalen de jongeren hun persoonlijke doelen. Bij het opstellen van deze doelen wordt het perspectief van de jongeren als uitgangspunt genomen: er wordt niet voor hen bepaald, maar met hen gepraat over de wensen en eigen ideeën. Wanneer de doelen duidelijk zijn afgesproken, wordt tijdens de startperiode van het programma gekeken of de doelen ook haalbaar zijn en of ze aansluiten bij de verwachtingen van de jongeren. Sport en spel is in deze programma's maar voor een klein deel bedoeld om fysieke fitheid te stimuleren, zoals een betere conditie of meer kracht. Toch voelen jongeren zich wel fitter na deelname, omdat er echt veel gesport wordt. De jongeren krijgen minimaal vier dagdelen per week sportactiviteiten: dat is vaak aanzienlijk meer dan zij op een 'normale' schooldag krijgen. Veel meer wordt in de programma's sport en spel gebruikt als middel voor sociale emotionele ontwikkeling en persoonsvorming. Om dat te bereiken zijn sport en spel sterk gericht op het ontwikkelen van gevoelens van veiligheid en vertrouwen. De jongeren in deze programma's zijn gewend om veel negatieve feedback te ontvangen, ze hebben vaak negatieve ervaringen in hun leven meegemaakt en vinden het moeilijk om anderen nog te vertrouwen. De begeleiders bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren benaderen de jongeren positief en dat begint bij het creëren van een veilig en positief leerklimaat waarin iedere deelnemer wordt gewaardeerd zoals hij of zij is, zowel door de begeleiders als door de andere jongeren.

Respect voor elkaar

“Nou, als ik kijk naar groepsgesprekken, dat vinden jongeren echt heel lastig. Als je dan ziet dat jongeren toch een aantal dingen meegemaakt hebben of gepest zijn waardoor ze in zo'n groep zitten en zeggen, ja maar ik ga dat niet doen want dan gaan ze me uitlachen of weet ik veel wat. En die jongere hoort het verhaal van anderen waardoor hij het gevoel krijgt van ja maar dan wil ik ook eigenlijk wel mijn verhaal vertellen. Die vertelt dan en ziet hoe iedereen daarop reageert zo van oh... respect dat had ik nooit achter jou gezocht. Want dan krijg je een kijkje achter de schermen bij iemand en dan krijgen zoveel jongeren zoveel meer respect voor die persoon. Die geven hem echt het gevoel van hé je mag er wel zijn. Daar groeit zo iemand van” (medewerker Graafschap Helpt Scoren).

Het creëren van dit leerklimaat gaat in eerste instantie gepaard met het bepalen en bewaken van grenzen in de sociale omgang met elkaar. Iedereen moet gerespecteerd worden en er mag niemand gepest of buiten gesloten worden. Het creëren van deze setting gebeurt o.a. tijdens de sport- en spelactiviteiten. In het begin kent niemand elkaar en de nieuwe situatie is spannend, vooral als de jongeren uitdagende nieuwe sportactiviteiten gaat doen. De begeleiders treden duidelijk op bij ongewenst gedrag en er is voortdurend extra aandacht voor de positieve kwaliteiten en vaardigheden die iedere jongere laat zien. Na verloop van tijd ervaren de jongeren dat het veilig is om over zichzelf te praten, om zich te laten zien en dat ze niet worden uitgelachen. De begeleiders geven hierin het voorbeeld door zichzelf open te stellen en mee te doen met de sportopdrachten, terwijl ze zelf bijvoorbeeld ook niet zo goed zijn in yoga of geen goede conditie hebben. Ze laten hierbij zien dat het niet erg is om fouten te maken en dat je niet

meteen iets perfect hoeft te kunnen. En dat je het opnieuw kunt proberen als iets nog niet lukt. De jongeren gaan hierdoor meer openstaan om te leren, ze bouwen vertrouwensrelaties op met hun klasgenoten en begeleiders en durven nieuwe dingen aan te gaan of nieuw gedrag uit te proberen.

Lef

“Want ik durfde in het begin gewoon niet te praten, ik durfde me niet open te stellen met mijn probleem waarom ik hier zit. Maar gelijk de eerste dag... het kwam er gewoon uit. De eerste dag... ik weet niet hoe ze dat voor elkaar hebben gekregen maar hij keek me aan en volgens mij zegt hij gewoon... ja, pijn of verdriet of zo, hij trok het gewoon met zijn gedachten uit me. Ja, zo ging dat” (deelnemer Graafschap Helpt Scoren).

Sport is in de programma's niet alleen een middel om de juiste sfeer te creëren, de deelnemers worden op bepaalde momenten ook fysiek en mentaal flink uitgedaagd. De sportactiviteiten zijn dan bedoeld om grenzen op te zoeken en om met elkaar samenwerken bij moeilijke opdrachten. Dat levert weerstand, emoties en irritatie op. De begeleiders proberen die situaties ook bewust te creëren of op te roepen, bijvoorbeeld door vals te spelen of oneerlijk te fluiten in een partijtje. Of door bij samenwerkingsopdrachten de hele groep opnieuw te laten beginnen als iemand een foutje maakt. Deze benadering is bedoeld om met de jongeren in de praktijk te leren hoe ze zelf reageren op gevoelens van frustratie of boosheid en hoe ze op een goede manier om kunnen gaan met die emoties in een sociale setting. Sport in deze programma's geeft jongeren de kans om te oefenen met dat gedrag en om daarmee succes op te doen. Dat merken de jongeren ook op: ze hebben het gevoel dat het lukt en dat ze op een andere manier kunnen reageren. Dit leidt ertoe dat ze in het dagelijkse leven minder conflicten en ruzie hebben en beter contact krijgen met hun ouders en docenten.

Sport geeft de pedagogische benadering in de programma's concreet handen en voeten: het geeft mogelijkheden om de jongeren positief te benaderen door de juiste sfeer te creëren, successen zichtbaar te maken, complimenten te geven en de kwaliteiten te benoemen die elke jongere laat zien.

Succes wordt zichtbaar

Als jij denkt met hem wil ik niet samenwerken, maar je doet het uiteindelijk toch, dat zijn toch dingen die je anders doet dan dat je voorheen hebt gedaan. Ik denk dat daarin sport heel erg belangrijk is. Dan zien ze inderdaad van ja ik kan het wel, ik kan wel doorzetten. Ik heb het hele stadion gelopen, ondanks dat ik dacht dat ik dat nooit zou kunnen” (medewerker Graafschap Helpt Scoren).

Begeleiding

In de programma's worden jongeren voortdurend gecoacht en begeleid om hen te ondersteunen bij het leren en ontwikkelen. Ten grondslag aan deze begeleiding ligt een persoonlijke vertrouwensband tussen de jongere en de begeleider(s). Om dat voor elkaar te krijgen laten de begeleiders zien dat zij betrouwbaar zijn, ze komen hun afspraken nauwkeurig na en houden ook de jongeren aan hun afspraken. Ook respecteren ze de privacy van de jongeren, wat bijvoorbeeld betekent dat ze geen derden betrekken of informatie doorgeven tenzij dat met de jongere is afgesproken. Tenslotte zorgen begeleiders ervoor dat zij goed bereikbaar zijn, ook buiten werktijd. De jongeren in deze programma's ervaren het contact met hun begeleiders als vriendschappelijk en hebben het gevoel dat die altijd voor hen klaar zullen staan als dat nodig is. Een belangrijk punt hierbij is dat de begeleiders overkomen als authentiek: ze hebben het beste met de jongere voor en doen echt hun uiterste best te helpen.

Samen praten

Het is hier ook, stel je gaat in je eentje 1 op 1 in gesprek met iemand dan praat je niet zoveel. Maar als er meerdere mensen zijn met dezelfde problemen of die ook een probleem hebben dan ga je ook meer praten” (deelnemer Graafschap Helpt Scoren).

Eén van de belangrijkste uitgangspunten in de begeleiding bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren is dat de jongeren zelf de baas zijn over hun leer- en ontwikkelproces. Soms zijn er veel hulpverleners betrokken bij de jongeren en wordt er alleen over hen gepraat. De begeleiders in de programma's laten de jongeren zelf aan het woord. De volwassene en de jongere zijn gelijkwaardige gesprekspartners waarbij de begeleider een rol heeft als coach en probeert de jongere en zijn situatie te begrijpen. De jongere heeft de regie over de manier waarop hij zijn doelen wil bereiken. Coaching en begeleiding worden als maatwerk afgestemd op het individu en zijn dus voor iedere jongere anders. Het vindt voornamelijk 'in het moment' plaats, dat betekent dat de begeleiders intuïtief handelen, inspringen op een leersituatie en flexibel zijn. Coaching gebeurt als er behoefte aan is en komt soms heel spontaan tot stand.

Spontane gesprekken

Kijk ik zit dan heel vaak even buiten, even tot rust komen want ik kan die drukte niet aan. Dan komt mijn coach even bij me zitten, die praat dan even met mij. Het geeft mij wel rust (deelnemer Playing for Success).

De jongeren vinden dat hun begeleiders proberen aan te sluiten bij wat zij willen en met hen meedenken. Ze vinden het daarbij ook fijn dat hun begeleiders daarbij niet alleen praten en adviezen geven maar ook iets doen, ze ondernemen actie. Bijvoorbeeld door mee te gaan naar gesprekken, experts uit te nodigen die de jongeren verder helpen met hun vragen, contact te zoeken met hulpverleners, een stage of bijbaan te regelen en soms huisbezoeken af te leggen of de ouders actief te betrekken.

Begeleiding op maat

Kijk ze moeten weten hoe je reageert. Als ze dat niet weten, hoe je reageert dan kunnen ze je niet helpen. Dus daarom proberen ze... kijk bij mij dan laatst met sporten, was het oneerlijk toch... dus ik raakte al een beetje gefrustreerd. Dan merk je wel dat ze een beetje doorgaan gewoon om jou.. eigenlijk te helpen, ja het is wel irritant maar als het helpt dat denk je wel van ja het is fijn. (deelnemer Graafschap Helpt Scoren).

De begeleiders bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren proberen zoveel mogelijk op een positieve manier te begeleiden door complimenten geven en de jongeren te wijzen op hun kwaliteiten en vaardigheden. Toch is begeleiding in deze programma's niet 'soft' maar vooral eerlijk en duidelijk naar de jongeren. Dat betekent ook dat de begeleiders grenzen bewaken, feedback geven en soms conflicten aangaan of lastige situaties bespreken. De begeleiding kent daarmee voor jongeren op bepaalde momenten een stevige en confronterende aanpak. De jongeren nemen op hun beurt de begeleiders heel serieus en hebben respect voor hen: ze zeggen waar het op staat en dat menen ze echt.

Prikken

“Hij was één van de weinigen die me gewoon aanpakte. Dat doet hij nu ook, denk ik, bij jongeren die ook zo zijn, ook met die problemen, daar prikt hij heel erg. Om dat omhoog te halen, heel erg dat prikken, wat heel irritant is. Maar wel heel goed. Daar hoor je jongeren hier ook vaak over.... Dat prikken wat ze hier doen. Ik werd er helemaal gek van maar het heeft me wel heel erg geholpen” (oud-deelnemer Graafschap Helpt Scoren).

Naast een persoonlijke band tussen de begeleiders en de jongeren is de coaching er ook op gericht om een connectie tussen de jongeren onderling tot stand te brengen. De deelnemers van de programma's zitten min of meer in hetzelfde schuitje en jongeren kunnen elkaar ondersteunen, aanmoedigen en van elkaar leren omdat veel situaties herkenbaar zijn. Thuis gaat het niet goed, je hebt veel ruzie of je voelt je rot, je opleiding loopt niet lekker, je twijfelt over je beroepskeuze. Het kan helpen om daar met elkaar over te praten of samen mogelijke oplossingen te bedenken. Voor het creëren van onderlinge verbinding komen tijdens het sporten veel activiteiten naar voren waarin jongeren samen een doel kunnen bereiken, elkaar nodig hebben bij een bepaalde taak of met elkaar kunnen lachen. Zo komen zij in contact met elkaar. Daarnaast wordt connectie op een andere manier gestimuleerd bijvoorbeeld door samen te eten of hetzelfde trainingspak te dragen. Ook wordt bij de begeleiding gebruik gemaakt van herkenbare en aansprekende rolmodellen. Soms komen deze rolmodellen uit de (top)sport en kunnen de jongeren zich aan hen optrekken ('als hij het kan, dan kan ik het ook'). Soms zijn dit jongeren die zelf ook in de problemen hebben gezeten of het programma hebben gevolgd: zij kunnen als ervaringsdeskundige de situatie waarin de huidige deelnemers verkeren heel goed begrijpen.

Begrip

Hier kom je dan binnen en dan zie je direct mensen die hebben hun eigen problemen en als jij je eigen probleem hebt dan is het al fijn dat je weet dat je niet de enige bent. Dat is wel fijn want dan weet je dat je bij mensen zit die jou een klein beetje begrijpen (deelnemer Playing for Success)

Opbrengsten

Na afloop van de deelname bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren gaat ongeveer 80% na (terug) naar het mbo. Deze jongeren starten met een nieuwe opleiding of vervolgen de opleiding waar ze vandaan kwamen. De overige deelnemers kiezen voor een andere, bij hen passende stap op weg naar hun toekomst. De jongeren blikken terug op een plezierige tijd bij Playing for Success en Graafschap Helpt Scoren: ze vertellen dat het hun heeft geholpen, dat ze veel hebben gelachen en lol hebben gehad. Ook voelen ze zich fitter, zowel mentaal als fysiek. De begeleiders krijgen van hen veel lof, zij zien deze begeleiders als leuke en vriendelijke mensen die heel graag willen helpen en voor sommige jongeren is hun begeleider uitgegroeid tot een groot voorbeeld en een reddingsboei.

De jongeren kijken positiever tegen hun toekomst aan, ze hebben zin om naar school te gaan omdat ze voor een opleiding gekozen die bij hen past, of hebben een andere goede vervolgstap gekozen die hen verder gaat helpen. Het was voor hen fijn om even om aan hun eigen doelen te werken, los van een opleiding of school, ze hebben het idee dat ze weer verder kunnen.

Jezelf terug vinden

“Ik was best wel mezelf kwijt. Nadat ik die opleiding verkeerd had gekozen, ik had echt wel zoiets van wat moet ik nou. Uiteindelijk... ik denk dat ik wel een stukje van mezelf heb teruggevonden dat ik echt voor mezelf moet kiezen en niet alleen maar aan anderen moet denken”(oud-deelnemer Playing for Success)

Hoe groot het effect is van het programma voor iedere jongeren anders. Voor sommige jongeren was deelname echt een 'life changing event': zij gooien het roer om en kijken anders naar zichzelf en naar de wereld om hen heen. Voor andere jongeren was het een plek om even tot rust te komen en zich te bezinnen op een nieuwe stap of ze hebben veel over zichzelf geleerd. Soms zijn de effecten ook niet helemaal te 'grijpen' en is het moeilijk uit te leggen wat ze precies hebben geleerd en hoe ze dat hebben geleerd. De oud-deelnemers hebben ervaren dat het bij hen ook een tijdje duurde voordat ze echt wisten wat ze eraan hebben gehad.

Zelfbeeld

Nou toch ook een stukje positief naar jezelf kijken, ik had een heel negatief zelfbeeld. Heel erg het gevoel dat ik er niet mocht zijn, onzeker over mezelf en hier heb ik wel echt mijn eigen kwaliteiten leren kennen, zo van er zijn genoeg goede dingen” (oud-deelnemer Graafschap Helpt Scoren).

Ten slotte merken de jongeren op dat hoeveel impact meedoen aan Playing for Success of Graafschap Helpt Scoren heeft, grotendeels afhangt van je eigen instelling. Als je zelf niks wilt leren of ontwikkelen en je bent ongemotiveerd, dan ga je niets bereiken en dan haal je de doelen ook niet. Iedereen in het programma wil helpen, maar je moet het wel echt zelf doen.

School Academy

Stichting Streetpro in Amsterdam biedt een vierdaags lesprogramma aan voor (mbo) jongeren: School Academy. De stichting wil met het programma jongeren die om wat voor een reden dan ook buiten het (sociaal-maatschappelijk) systeem vallen, een positief toekomstperspectief aanreiken. Veel jongeren die bij Stichting Streetpro aankloppen zijn gestopt met school en hebben een probleem met het vinden van een nieuwe opleiding of leerplek. Ze hebben vaak geen dagbesteding en worstelen soms met hun persoonlijke situatie bijvoorbeeld door schulden, drugs of alcoholverslaving, criminaliteit of problematische thuissituaties.

Motivatie

“Als ik op school zat had ik het gevoel van ik kan beter uit de les gaan en naar huis gaan. Maar op Streetpro was het heel anders, ik bleef daar gewoon en ik had ook de motivatie. Aan het einde van het jaar wil ik mijn niveau 2 gaan doen. En that's it, weet je, koste wat het kost. Dat deed ik gewoon” (oud-deelnemer School Academy).

Uitgangspunten en doelen

School Academy is bedoeld om jongeren terug te leiden naar school om zich te kwalificeren voor de arbeidsmarkt. Het programma is gericht op oriëntatie op de toekomst; dat is veel meer dan alleen kennis hebben van de beroeps- en opleidingsmogelijkheden op het mbo. Het gaat in het programma vooral over zelfontplooiing en persoonlijke ontwikkeling. In het programma School Academy leren jongeren hun eigen interesses, talent en ambities te herkennen en te ontwikkelen. Als dat helder is, dan kun je er een passende opleiding of leerplek bij zoeken. Daarnaast wil School Academy jongeren goed voorbereiden op de instroom bij een reguliere opleiding. Omdat de meeste jongeren niet meer gewend zijn om naar school te gaan, zijn er lessen in onderdelen van het mbo curriculum en in basale studievoordigheden zoals op tijd komen, plannen, afspraken nakomen en hulp vragen. Ten slotte is er ook veel aandacht voor problemen op andere leefgebieden zoals wonen, financiën, psychische problemen, thuissituatie, of verslavingsproblemen.

Toekomst

Om uit te vogelen wie jij bent en wat jij wilt met je leven. Dat denk ik. Dat is het voor mij, want ze kijken ook echt wat jij wilt met je leven” (oud-deelnemer School Academy).

Het curriculum

Na het aanmelden is er een uitvoerige intake waarin de jongere uitlegt waarom hij/zij wil deelnemen, hierbij worden ook ouders/verzorgers uitgenodigd. Samen met de jongere wordt besproken welke individuele doelen hij/zij heeft met het programma. Het programma is heel divers van aard en thematisch opgezet. Bepaalde onderwerpen lopen als een rode draad door de activiteiten van het programma zoals talentontwikkeling, toekomstoriëntatie, persoonlijke ontwikkeling, Nederlands en rekenen, burgerschap en beroepshouding, sport en spel, levenskeuzes en welzijn in verschillende leefgebieden. Aan het einde van het programma is er een feestelijke afronding waarbij de jongeren een certificaat krijgen uitgereikt.

Afwisseling

“Gewoon ik vind de diversiteit leuk, niet zo eentonig. Je hebt uitjes, koken, sport in de loods, voetballen, fitnesssen, filmpjes kijken. Dan dit en dan dat, maar het heeft wel de hele tijd met school te maken, maar het is gewoon heel divers weet je. Niet zo eentonig. Dat is heel fijn” (deelnemer School Academy)

De jongeren zijn tevreden over het programma, ze vinden het leuk en elke dag is anders. Ze waarderen de oriënterende bezoeken aan bedrijven of scholen en geven aan dat zij zelf ook invloed op hebben waar de bezoeken heen gaan. Ook zien ze het nut van de mbo vakken, zoals Nederlands en rekenen. Dat gaat hen helpen op hun nieuwe opleiding, ze werken nu op hun eigen niveau en bouwen soms zelfs wat voorsprong op, zo kunnen ze vol zelfvertrouwen starten.

Maatwerk

“Uit die intake blijkt dat iemand puur een vraag heeft op oriëntatiegebied dus daar ga je gewoon oplossingsgericht kijken. En je hebt jongeren die de prioriteit niet bij school hebben liggen. Die hebben dus echt een andere aanpak nodig, want hoe krijg je die prioriteit terug bij school. Dat hangt ervan af, de één heeft een huisvestingsprobleem, die is dakloos. De andere heeft een hele slechte relatie met zijn zus, de andere heeft een blowprobleem. Nou ja, ga maar na, dezelfde methodiek daarop toepassen, dat kan gewoon niet” (medewerker School Academy).

Pedagogische benadering

Bij Stichting Streetpro gaat men ervan uit dat iedere jongere talenten heeft. Elk individu is ergens goed in, maar is zich hier niet altijd bewust van of gebruikt het op een maatschappelijk niet zo wenselijke manier. Elke situatie is anders en de medewerkers benaderen elke jongeren als een uniek individu. Het uitgangspunt van StreetPro wordt gevormd door de wensen en interesses van de jongeren met begeleiding op basis van individuele behoefte en een positieve en oplossingsgerichte aanpak gericht op zelfontplooiing en zelfredzaamheid. De medewerkers benadrukken dat zij de jongeren niet veroordelen, maar dat ze proberen te begrijpen waarom iemand een bepaalde keuze maakt. Het soms lastig is om te achterhalen wat er precies aan de hand is en waarom jongeren bepaald gedrag laten zien: de medewerkers ervaren dat niet alle jongeren zomaar alles over zichzelf vertellen.

Het accent van de begeleiding ligt op het persoonlijke contact met de jongeren. Vanuit deze persoonlijke relatie probeert de begeleider de jongeren te ondersteunen in het behalen van de persoonlijke doelen.

De medewerkers spreken de jongeren zo veel mogelijk positief aan. Negatieve zaken worden wel benoemd en soms worden jongeren ook stevig geconfronteerd met hun gedrag, maar het positieve wordt altijd geaccentueerd. Uit dit onderzoek blijkt dat de jongeren de persoonlijke betrokkenheid van begeleiders heel erg waarderen, ze hebben het gevoel dat deze hen respecteren en echt willen helpen en ondersteunen. Bovendien vinden de jongeren het heel fijn dat de medewerkers ook echt actie ondernemen en niet alleen praten en adviseren.

Oprecht

“Weet je, het is niet zo een leerling-en-juf relatie. Het is meer van, je kan gewoon open zijn, lachen, maar het kan ook serieus zijn als het moet. Het is best wel open. Je kan zo in het kantoor lopen, in sommige scholen mogen we er niet eens in. [...] Ze geven gewoon het gevoel van we zijn hier om te helpen en we willen het beste voor je. Ja ik heb dat vaker gezien, maar bij hen lijkt het gewoon oprecht” (deelnemer School Academy)

Jongeren merken op dat het programma School Academy wel lijkt op school maar toch echt anders is. Dat blijkt bijvoorbeeld uit praktische zaken zoals schooltijden en de locatie, maar de jongeren zijn ook met andere dingen bezig bent dan op school. Ze zijn bij School Academy vooral bezig bent met de dingen waar ze zelf hulp bij willen - en dat is anders dan op school. Ook hangt er een andere sfeer: dat komt door de begeleiders. Die zijn altijd wel in voor een grapje en er wordt veel gelachen, ook willen ze graag meedenken en krijgen de jongeren altijd de kans om hun kant van het verhaal te vertellen, de medewerkers luisteren dan ook echt.

Vriendschappelijke sfeer

“De sfeer is niet echt iets van schoolachtig, maar meer ook soort van vriendschappelijk met de coaches en leraren. Dus je kan gewoon met ze praten hoe je dat met je vrienden zou doen. En dat vind ik ook wel belangrijk” (deelnemer School Academy)

Begeleiding

In het programma School Academy is veel tijd gereserveerd voor coaching, elke jongere heeft een persoonlijke coach. Stichting StreetPro werkt met een multidisciplinair team dat bestaat uit professionals, vrijwilligers, stagiairs en ervaringsdeskundigen. De coaching bestaat uit wekelijkse gesprekken en heeft een duidelijke structuur. Er is sprake van een intakegesprek met een proefperiode waarin gekeken wordt of het zinvol is voor de jongere om deel te nemen aan het programma en of de doelen haalbaar zijn. Daarna volgen individuele coachingsgesprekken en een tussenevaluatie. In de laatste periode wordt met de jongere gefocust op de vervolgstap en vindt een eindevaluatie plaats met afspraken over de periode na het programma. Tijdens de evaluaties zijn alle betrokkenen rondom de jongere uitgenodigd, zoals aanmelders, (pleeg)ouders, zorgverleners.

De begeleiders proberen de mensen om de jongeren heen (het netwerk) voortdurend actief te betrekken tijdens het programma. Er blijken soms 12 mensen bij één jongere betrokken te zijn: in veel situaties wordt dan veelal over de jongere gepraat en niet met de jongere. Bij School Academy proberen de begeleiders steeds de jongeren de regie over hun leven terug te geven.

Netwerk

“Ze zijn aan het bouwen, zij zijn hun toekomst aan het bouwen. Er is een methodiek voor met houtjes, die houtjes staan voor personen, ik ben een houtje, de ouders zijn een houtje, de maatschappelijk werker is een houtje nou zet die drie naast elkaar en je kan er een plank opleggen. Dan zit je een treetje hoger in je ontwikkeling. Nou dan ga je naar school dan heb je je mentor, je zorgcoördinator, dan kun je nog een treetje leggen, dan heb je meer kans, Hoe hoger de toren hoe meer kans van slagen. En zo probeer ik een toren te bouwen met de jongere, hoe hoger hoe meer kans van slagen en daar heb je het netwerk voor nodig. Je kunt niet met één houtje een toren bouwen en jongeren kunnen ook zelf houtjes creëren” (medewerker School Academy)

De coaching heeft ook als doel om het lesmateriaal uit te diepen met de jongeren, in te gaan op individuele hulpvragen en om waar nodig extra ondersteuning of zorg te organiseren (zoals schuldhulpverlening, huisvesting, therapie). Bij School Academy gaat men ervan uit dat jongeren elkaar kunnen ondersteunen en inspireren: bij de start van het programma is daarom veel aandacht voor teambuilding. De deelnemende jongeren vertellen ook dat zij elkaar proberen helpen en te motiveren en dat het fijn is dat de anderen ook problemen hebben, dat ze niet de enige zijn.

Reddingsboei

“Weet je het was niet alleen school, het was ook over mijn eigen plekje, ze hielpen me ook om mijn eigen plek te vinden. Het gaat me er niet eens om of dat wel of niet is gelukt. Het gaat me erom dat ze zoveel inzet hebben getoond en me zo erg probeerden te helpen alsof ik zeg maar familie was. Ik heb alles geprobeerd om vooruit te gaan en niet vast te lopen. Maar ja het voelt wel alsof je verdrinkt soms. En daarvoor zijn zulke mensen nodig” (oud-deelnemer School Academy)

Opbrengsten

De meeste jongeren stromen uit naar een vervolgopleiding of leerplek. Sommige jongeren krijgen op hun nieuwe opleiding nog ondersteuning van de medewerkers van Stichting Streetpro. Soms zijn er situaties waarbij het programma School Academy niet toereikend is en waarbij de jongeren langduriger of andere hulp nodig hebben. Zij worden doorverwezen naar een hulpverleningstraject of krijgen een aanvullend traject aangeboden.

Kleine stappen

“Het is geslaagd als er een stap is gezet, al is het maar iets heel kleins. De meeste jongeren stromen uit naar een opleiding, sommige jongeren zijn daar nog niet klaar voor. En al zijn we er alleen maar met z'n allen achter gekomen dat hij daar nog niet klaar voor is, dan is dat al een stap” (medewerkers School Academy)

De medewerkers vertellen uit ervaring dat het programma jongeren echt verder kan helpen maar ze geven tegelijkertijd aan dat jongeren hier zelf voor open moeten staan. De opbrengst van het programma is heel persoonlijk, soms zijn het kleine stappen, maar soms maken jongeren een grote ontwikkeling door.

Ten slotte vertellen de jongeren dat ze verschillende dingen hebben geleerd bijvoorbeeld dat ze meer te weten zijn gekomen over zichzelf en dat ze meer nadenken over keuzes in hun leven. Ook zeggen ze meer zelfvertrouwen te hebben doordat je in het programma leert wat je allemaal kunt en waar je goed in bent. Voor enkele jongeren heeft meedoen aan het programma zelfs een groot positief verschil gemaakt in hun leven zo blijkt uit dit onderzoek.

Jezelf ontdekken

“Ik zat in een moeilijke periode, maar ze hebben mij dus heel erg geholpen om te ontdekken wie ik ben als persoon en om aan mijn kwaliteiten te werken, om te zien hoe waardig ik eigenlijk ben, om te zien wat voor potentie ik eigenlijk allemaal heb. Omdat dat zelf ook gewoon in te zien. En om verder te groeien eigenlijk. En dat vind ik zo mooi. Ik praat er nog steeds over met mijn vriend en met mensen om me heen. Gewoon dat ik denk als ik dat niet had, misschien was ik dan niet waar ik nu ben. Of misschien zou het veel langer duren” (oud-deelnemer School Academy).

Wijkilde De Es

Bij Wijkilde De Es voltooien de deelnemers de mbo-opleiding Assistent Dienstverlening en Zorg in één jaar. Het programma wordt aangeboden in woon- en zorgcentrum De Es van zorgorganisatie ZINN. Er is een sterke verbinding met de omliggende wijk en het wijkteam, doordat ook daar leerplekken geworven worden. Deelnemers en medewerkers van Wijkilde De Es hebben bovendien een signalerende en verbindende functie in de wijk: voor bewoners die meer of andere hulp nodig hebben, wordt professionele zorg ingeschakeld. Aan het programma nemen (jong)volwassenen deel die nog geen erkend diploma hebben behaald. De deelnemers hebben uiteenlopende achtergronden. Zo zijn er bijvoorbeeld deelnemers uit het praktijkonderwijs en is er een groep mensen, vaak al wat ouder, die in het verleden geen opleiding hebben afgemaakt en nu toch een diploma willen halen. Zij willen niet in de schoolbanken zitten maar liever in de praktijk leren. Ook zijn er bewoners uit de wijk die aankloppen bij Wijkilde De Es voor een opleiding, meestal mensen met een niet-Nederlandse achtergrond.

Veilige leerplek

“Het moet veilig voor de leerlingen zijn. Een warm nest vooral voor onze doelgroep merk ik. Dat zijn mensen die meestal veel in het verleden hebben beleefd, dus veiligheid staat voorop” (werkplek begeleider, Wijkilde de Es)

Uitgangspunten en doelen

Het programma heeft als doel de deelnemers te kwalificeren als assistent Dienstverlening en Zorg. Deze BOL-opleiding vindt ook in de reguliere setting van het mbo plaats, maar Wijkilde De Es is bijzonder omdat het geïnspireerd is op het middeleeuwse gildeleren: de leerling die in de praktijk het vak leert van de meester. In dit geval gaat het dan om praktijkleren in de context van de ouderenzorg. Wijkilde De Es zoekt voor elke deelnemer een leerplek uit waar deze uitgedaagd wordt om iets te leren wat het beste bij de deelnemer en diens persoonlijke situatie past.

De juiste uitdaging

“Ja, dan is de vraag welke uitdaging op die werkplek te vinden is. Bijvoorbeeld kan iemand daar ook Nederlands leren, of is het bijvoorbeeld een plek waar juist iemand moet komen die al heel goed is in Nederlands. Ja dat wegen we wel tegen elkaar af. Zo van wat past het beste, wat heeft iemand te leren.” (medewerker Wijkilde De Es).

Het curriculum

De deelnemers starten elke dag gezamenlijk op de locatie van het woon- en zorgcentrum. Ze krijgen in groepsverband lessen aangeboden en lopen individueel stage in de woningen van de ouderen, in het restaurant en bij de facilitaire dienst van het woon- en zorgcentrum. In de omliggende wijk kunnen de deelnemers stagelopen bij particulieren thuis die hulp en gezelschap kunnen gebruiken, maar er zijn ook stageplekken in wijkcentra en de sporthal. Om de deelnemers goed voorbereid op stage te laten gaan, krijgen zij een basiscursus aangeboden tijdens de eerste vijf weken van hun opleiding. Na het behalen van de cursus krijgen de deelnemers een certificaat en kunnen ze op stage. De stages duren ongeveer 10-15 weken, daarna wisselt de deelnemer van leerplek. Inhoudelijk is er aandacht voor vakkennis, schoonmaken, omgang en communiceren met ouderen/bewoners, overleggen en afstemmen met collega's en daarnaast de mbo vakken Nederlands en rekenen.

De kwalificatie-eisen van de mbo-opleiding Assistent Dienstverlening en Zorg bepalen mede de inhoud van het curriculum; de deelnemers leggen de reguliere examens af om het diploma

te behalen. De lessen worden waar mogelijk afgestemd en geïntegreerd met activiteiten die in woon- en zorgcentrum De Es plaatsvinden. Professionals van de zorgorganisatie geven ook gastlessen op de opleiding.

Sommige lessen die voor de deelnemers van het Wijkgilde worden georganiseerd zijn ook toegankelijk voor werknemers van De Es; andersom kunnen de deelnemers aansluiten bij scholingsmomenten voor het personeel van De Es. Op die manier vindt kruisbestuiving plaats waardoor docenten en de zorgorganisatie meer inzicht krijgen in vragen en ontwikkelpunten die in de praktijk leven; zij kunnen dit weer inbrengen bij ZINN en de onderwijsorganisatie. Jongeren en ouderen komen in het programma op een structurele manier met elkaar in aanraking: dat geeft kansen om te leren en het voorziet in de gezelschapsbehoefte van de ouderen. De deelnemers kunnen als maatje aan een oudere worden gekoppeld waardoor persoonlijk contact tot stand komt. Ouderen kunnen ook hun steentje bijdragen in het programma zo zijn er voorbeeld waarin ouderen hun expertise inzetten voorbeeld: het geven van bijlessen rekenen.

Pedagogische benadering

Een uitgangspunt van het programma is dat lessen en de stage zo goed mogelijk worden afgestemd op de persoonlijke leerdoelen van de deelnemers. Jongeren uit het praktijkonderwijs hebben wellicht al veel les in schoonmaak gehad, maar kunnen nog veel ervaring opdoen op het gebied van werknemersvaardigheden, terwijl oudere deelnemers meer werkervaring hebben, maar misschien niet zo goed Nederlands spreken.

Extra aandacht

“Stel dat een leerling toch wat persoonlijke verdriet of problemen meeneemt, dat komt naar boven, ja dat ik er toch even langs ga, toch even een gesprekje goh hoe doe je dat nou als je in je privé niet helemaal lekker zit en je hebt toch te werken en je kunt je niet afmelden... Hoe kun je dat toch ook daarna even parkeren en verder gaan” (medewerker Wijkgilde De Es)

Bij Wijkgilde De Es gaat men ervan uit dat deelnemers ook van elkaar leren. Dit samen leren wordt gestimuleerd door de deelnemers hun praktijkervaringen te laten bespreken en samen te reflecteren. Deelnemers kunnen zich persoonlijk ontwikkelen doordat zij in het programma of tijdens hun stage mensen ontmoeten die een andere achtergrond hebben: uit andere culturen, met andere gewoontes en gebruiken of met een indrukwekkend levensverhaal. Op basis van de relatie die zij met elkaar opbouwen kunnen de deelnemers op informele wijze leren en geïnspireerd raken.

Er is ook een moment waarin oud-deelnemers terug komen en in gesprek gaan met de nieuwe deelnemers, zij delen hun ervaringen en geven tips en adviezen.

Groepsgevoel

“We hebben het allemaal moeilijk, we zitten allemaal op niveau 1 en we hebben allemaal geen school meer gehad en we hebben het allemaal... nou ja niet verpest, de een heeft het verpest, de ander doet het niet goed, de ander komt... snap je je kan er niks aan doen. Dus beter gaan we elkaar helpen om hogerop te komen. Het is gegund toch voor iedereen. Ja ik vind van wel” (deelnemer Wijkgilde De Es).

Begeleiding

Een belangrijke rol bij de begeleiding spelen de werkbegeleiders (de gildemeesters), dat zijn de mensen die in de praktijk het werk doen en die de deelnemers de fijne kneepjes van het vak leren. Dat gaat vaak verder dan alleen vakinhoudelijke kennis en kunde, maar richt zich ook op werknemersvaardigheden, communicatie en omgang met anderen. Dit betekent dat iedere werknemer in het woon- en zorgcentrum zich bewust is van zijn eigen expertrol en dat zij

gedurende de gehele opleiding bereid zijn om voorbeeldgedrag te laten zien en uitleg te geven of om door te verwijzen naar een andere deskundige. Het betekent ook dat de medewerkers niet alleen een antwoord moet kunnen geven maar ook stimulerende vervolgvragen kunnen stellen en op een reflectieve manier naar het eigen handelen kan kijken. Niet alle medewerkers volgen een complete ‘formele’ opleiding, maar om hen te informeren en te ondersteunen in hun rol als ‘gildemeester’ worden verschillende informatieve bijeenkomsten georganiseerd.

Topbegeleiders

“Ja, de begeleiding is gewoon hartstikke top. Topmensen, coaches, docent of hoe je dat ook zegt, je krijgt goede uitleg, je kunt altijd vragen, je kan altijd met ze praten” (deelnemer Wijkgilde De Es)

De begeleiding is gefundeerd in een samenwerking tussen de werkbegeleiders (in de stage) en de docenten van Wijkgilde De Es. De docent is de hele dag aanwezig op de locatie en kan tijdens de stage extra begeleiding bieden bijvoorbeeld als er frictie ontstaat tussen de werkbegeleider en de student of als er specifieke leervragen naar voren komen. Dat werkt erg prettig. De deelnemers zijn positief over de begeleiding die zij krijgen bij hun opleiding en ze vertellen dat ze heel veel persoonlijke aandacht krijgen en veel uitleg, ook is het heel fijn dat de begeleiders echt met je meelopen en het werk voordoen, ze hoeven het niet allemaal zelf uit te zoeken. Dat is volgens de medewerkers ook een uitgangspunt, dat de docenten en andere werkbegeleiders heel dichtbij de deelnemers staan en hen op een persoonlijke manier proberen te ondersteunen. Dat is belangrijk omdat het vaak deelnemers zijn die al veel negatieve dingen in hun leven hebben meegemaakt.

Integratie

“Die mevrouw wilde eigenlijk geen hoofddoek ofzo over de vloer. Dus ik zei nou we gaan kijken, ik ga mijn best doen. Toen heb ik juist iemand met een hoofddoek bij haar ingeroosterd, dus toen hebben we gezegd we gaan kijken, het is bespreekbaar, laten we het proberen. En toen zijn ze echt dikke vriendinnen geworden” (leerplek coördinator Wijkgilde De Es).

Opbrengsten

Van de deelnemers haalt 90% het diploma. Meedoen aan het programma blijkt voor ongeveer 75% van de deelnemers te functioneren als een soort vliegwiel, zij besluiten door te studeren. Het programma kent een aansluiting met het vervolprogramma Gilde De Brink (opleiding tot Helpende Zorg en Welzijn mbo 2), maar de deelnemers kunnen zich voor elke andere niveau 2 opleiding op het mbo inschrijven. Sommige deelnemers volgen daarna ook nog de opleiding op niveau 3 (Verzorgende IG).

Ten slotte menen de medewerkers dat het programma meer oplevert dan alleen een diploma, zij zien dat de deelnemers ook werknemersvaardigheden ontwikkelen en een persoonlijke groei doormaken. Ook de deelnemers noemen persoonlijke opbrengsten van het programma (naast het diploma) zoals beter Nederlands spreken, beter contacten kunnen maken met onbekende mensen en ook kennis over ouderen, dementie en hoe je daarmee om kunt gaan. En dat is handig ook in de eigen familie. Enkele anderen vertellen enthousiast dat zij hebben ontdekt dat ze graag in de zorg willen werken omdat ze de leerplekken leuk vinden of juist dat ze graag met mensen willen werken maar dat de oudere doelgroep hen toch niet zo ligt. Deze laatste opbrengst is een belangrijke ‘neven’ opbrengst voor de zorgorganisatie, die graag meewerkt aan het programma om mensen zich te laten oriënteren op een baan in de ouderenzorg.

Doorstuderen

“Dus ik heb daar mijn eerste diploma gekregen, maar daarna ben ik ingeschreven voor de opleiding Helpende, daar ben ik twee jaar naar school geweest en dat was echt helemaal perfect. Ik heb geen enkele moeite gehad, helemaal niks. Goede plek en goede leerlingen en docenten ook” (oud-deelnemer Wijkilde De Es)

Biosketches

Marieke Fix is opgeleid als bewegingswetenschapper en docent LO en promoveerde in 2018 op een proefschrift met als titel *The footballstadium as classroom*. In dit onderzoek richtte zij zich op het creëren van aansprekende sportieve leeromgevingen voor jongeren uit het mbo. Marieke werkte daarna als postdoctoraal onderzoeker aan de Rijksuniversiteit in Groningen en is op dit moment practor Gezondheid, Sport en Bewegen bij Landstede en een onderzoeksgroep die zich bezighoudt met vraagstukken rondom gezondheid en welzijn bij kinderen en jongeren.

Pauline Schreuder is hoofddocent Pedagogische Wetenschappen bij de Rijksuniversiteit Groningen. In haar promotieonderzoek dat ze uitvoerde aan de Universiteit Utrecht stond de vraag naar gelijkheid en (etnische) diversiteit in relatie tot de inhoud van het onderwijs centraal. Theoretische en praktische kwesties rond de vormgeving van de pedagogische taak van onderwijs en kinderopvang hebben sindsdien een rode draad gevormd in haar eigen onderwijs en onderzoek. Meer specifiek richt ze haar aandacht nu met name op de betekenis van kinder- en jeugdparticipatie voor beleid en praktijk.

Greetje Timmerman is als hoogleraar (em) jeugd- en onderwijssociologie verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Tot eind 2020 was zij voorzitter van de Basiseenheid Jeugdstudies, afdeling Pedagogische en Onderwijswetenschappen. In haar onderzoek heeft zij zich steeds gericht op thema's als onderwijsongelijkheid, opvoeding, en jeugdzorg. Ongelijkheid in de samenleving als gevolg van sekse, sociale klasse en etniciteit waren steeds belangrijke invalshoeken in het onderzoek. Naast bijdragen aan het onderwijs in de faculteit heeft Greetje Timmerman de afgelopen jaren een onderwijsinnovatie doorgevoerd in het onderwijs van de afdeling, Academic Learning Communities (ALC's), waarvan de ontwikkeling van een actieve en kritische onderzoekshouding het leerdoel is.

